

користуватися дуже обережно, з урахуванням наявних ресурсів у держави, фази та глибини кризи:

- Підтримка ліквідності банків
- Викуп тимчасово неліквідних активів
- Придбання проблемних активів
- Системно важливих банків
- Конвертації боргу в капітал банку
- Державні гарантії за зобов'язаннями банків
- Трансформація валютних кредитів у кредити в національній валюті
- Підвищення рівня гарантій за кредитами
- Прискорення виведення неплатоспроможних банків з ринку
- Плани врегулювання великих банків на випадок їх кризи
- Плани відновлення банків
- Антикризові маркетингові комунікації

Уроки СБК:

- 1) Глобалізації фінансової системи та економіки в цілому сприяє розповсюдження кризових явищ через національні кордони.
- 2) Криза швидко розповсюджується в національній банківській системі через канали зараження.
- 3) Фактор часу у втручанні держави є вирішальним.
- 4) Кризи можна передбачувати, попереджати або принаймні послабити їх масштаби.

Заходи попередження: антициклічний буфер капіталу, динамічне резервування, обмеження валютизації кредитного і депозитного портфелів, стримування кредитної активності, економічне прогнозування, конвертовані облігації, створення стабілізаційного фонду за рахунок внесків банків.

Семигіна Тетяна Валеріївна

доктор політичних наук, професор кафедри соціальної роботи та практичної психології АПСВТ

ВІЙСЬКОВИЙ КОНФЛІКТ В УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Актуальність. Одним із найбільших соціально-гуманітарних викликів для України в останні два роки стала поява внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО). Проблема вимушеної міграції внаслідок військово-політичних конфліктів є новою для нашої держави. У 2014 році, коли почалась стихійна евакуація, не існувало ані теоретичних наробок, ані нормативно-правової бази, ані практичної системи підтримки такої уразливої групи.

Крім цього військовий конфлікт зумовив потребу у налагодженні соціально-психологічної роботи з демобілізованими військовими, які брали участь у бойових діях (в українському офіційному дискурсі: АТО – антитерористична операція), родинами поранених та загиблих.

Методи та мета. Цей доробок ґрунтується на вивченні міжнародного досвіду, документів урядових та неурядових організацій, вторинному аналізі результатів досліджень, проведених в Україні. Він спрямований на те, щоб проаналізувати основні проблеми та ключові підходи до соціальної роботи з новими вразливими групами, визначити напрями розвитку соціальних програм.

Результати. *Нові вразливі групи та їх потреби.* За даними Міністерства соціальної політики України, на 8 лютого 2016 р. взято на облік 1,7 млн переселенців з Донбасу і Криму. З-поміж цих зареєстрованих ВПО: 59% – пенсіонери, 4% – люди з інвалідністю, 13 % – діти 24 % – особи працездатного віку. 772,5 тис. сімей звернулися за призначенням грошової допомоги, 676,8 тис. з них таку допомогу призначено. Значна частина ВПО оселилась у районах, близьких до зони конфлікту. Наявні процеси й реверсного переселення, особливо у Донецьку область. Частина ВПО, маючи реєстрацію та соціальну підтримку з боку Української держави, насправді продовжує постійно перебувати на непідконтрольних цій державі територіях.

У цілому потреби ВПО в Україні мало відрізняються від описаних у закордонній літературі [1; 2]. Їм необхідні житло, робота, соціальна підтримка, соціальна адаптація. В нашій країні, як свідчать дослідження, також актуальне формування у ВПО «ціннісних орієнтацій: ідентичності з Україною, патріотизму, толерантності, правової культури тощо» [3], інтеграції та прийняття в нові громади [4].

Потреби ж учасників бойових дій та їх родин досить різноманітні та індивідуальні. Міжнародний досвід доводить необхідність у спеціальній соціально-психологічній реабілітації, яка не завжди усвідомлюється в Україні.

Зміст соціальної роботи. Соціальна робота з ВПО ґрунтується на ідеї, що переміщення порушує соціальну екологію людини, зумовлює депривацію, соціальне виключення, посилює ризики насильства та виникнення психологічної «пастки утриманства» тощо. Відтак вона повинна спрямовуватися на подолання залежності від гуманітарної допомоги, відновлення трудового потенціалу, відновлення соціально-культурних та суспільних зв'язків, ефективного самоменеджменту.

У міжнародному досвіді соціальної роботи з ВПО застосовують як короткострокові (кризове втручання; аутріч робота; орієнтована на завдання модель соціальної роботи), так і довгострокові стратегії втручання, орієнтовані на системно-екологічну модель соціальної роботи та розвиток громад [4].

В Україні – попри ухвалення у 2015 році дещо запізненого законодавства та комплексної державної програми щодо реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення АТО, – державна система соціальної підтримки ВПО перебуває у зародковому стані. При цьому вона зосереджена переважно на реєстрації переселенців та призначенні або переоформленні їм соціальних виплат. Тобто залишається у межах постсоціалістичної парадигми «соціального забезпечення».

Це ж стосується й підтримки учасників бойових дій та членів їх сімей. Поодинокі програми соціально-психологічної реабілітації, започатковані 2014 р., не переросли у системний, підтримуваний державою підхід до розв'язання проблем тих, хто пережив стресові ситуації у зоні бойових дій чи втрату рідних.

Нові можливості для соціальної роботи. Поява нових соціально вразливих груп в Україні і неспроможність чинної державної системи їх соціальної підтримки зумовила підвищення зацікавленості в соціальній роботі та професійних соціальних працівниках, виявила потребу у посиленні певних аспектів їх підготовки, зокрема, для здійснення кризових (мобільних) інтервенцій, соціально-психологічного консультування.

Постає також і питання щодо зміни вектора соціальних програм – із суто соціального забезпечення ВПО та учасників АТО на підтримку реалізації економічного потенціалу, сприяння піднесенню економічної спроможності та соціально-психологічну адаптацію до нових умов, розвиток згуртованості громад та соціального підприємництва.

Висновки. У 2014 році в Україні з'явилися нові соціальні групи –ВПО, молоді «ветерани», родини загиблих у військовому конфлікті. Їх поява кинула виклик усталеним вітчизняним практикам соціальної підтримки, які не відповідають сучасним тенденціям міжнародної соціальної роботи. Очевидною є потреба перегляду змісту як чинних соціальних програм, так і підготовки соціальних працівників до роботи з новими групами клієнтів і застосування методик розвитку потенціалу людей із порушеною «соціальною екологією».

Література:

1. Frederico M. M. Building Community Following Displacement due to Armed Conflict : A Case Study / Frederico M. M., Picton C. J. et al. // International Social Work. – 2007. – Vol. 50 (2). – P. 171–184.
2. Petrini B. Employment and Livelihoods of Sudanese Refugees in Cairo / Petrini B. // Oxford Monitor of Forced Migration. – 2014. – Vol. 4 (1). – P. 51-56.
3. Балакірєва О. Спектр проблем вимушених переселенців в Україні: швидка оцінка ситуації та потреб [Електронний ресурс]. / Балакірєва О. – Режим доступу: <http://www.uisr.org.ua/news/36/83.html>.
4. Семигіна Т. В. Соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб / Семигіна Т. В., Гусак Н. Є., Трухан С. О. // Український соціум. – 2015. – № 2. – С. 65-72.